

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного факультету

Оксана ГОМОТЮК

«30» 08 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

«30» 08 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІНОТ

Святослав ПИТЕЛЬ

«30» 08 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Диференційна психологія»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність – 053 Психологія
освітньо-професійна програма – «Психологія»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год)	Практ. (год)	ІРС (год)	Тренінг (год)	СРС (год)	Разом (год)	Екзамен (сем.)
Денна	3	5	30	30	4	8	78	150	5
Заочна	3	5	8	4	-	-	138	150	5

Тернопіль – ЗУНУ,

2024

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 Психологія, затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 9 від 15.06.2022р.).

Робочу програму склав викладач кафедри психології та соціальної роботи
Лазарук Андрій Франкович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протокол № 1 від «27» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи, д. психол. н., професор

Андрій ГІРНЯК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Психологія», протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Керівник групи забезпечення спеціальності д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Гарант ОП «Психологія» д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Диференційна психологія»

1. Опис дисципліни «Диференційна психологія»

Дисципліна «Диференційна психологія»	Галузь знань, спеціальність, ОПЗ, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки»	Статус дисципліни – обов'язкова Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 5	Спеціальність 053 Психологія»	Рік підготовки: <i>Денна – 3</i> <i>Заочна – 3</i> Семестр <i>Денна – 5</i> <i>Заочна – 5</i>
Кількість змістових модулів – 3	Освітньо-професійна програма – «Психологія»	Лекції: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна – 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин – 150/150	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 78</i> <i>Заочна – 138</i> Тренінг – 8 Індивідуальна робота <i>Денна – 4</i>
Тижневих годин: 10,7, з них аудиторних – 5,5		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання вивчення дисципліни «Диференційна психологія»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни полягає у: засвоєнні студентами сучасних теоретичних та практичних знань з проблеми індивідуальних, типологічних та групових відмінностей; виявленні основних чинників та закономірностей прояву індивідуальних, типологічних та групових відмінностей; формування умінь застосовувати набуті знання у практичній професійній діяльності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- сформувати знання студентів про специфіку, історію становлення та методи диференційної психології як окремої галузі психологічного знання;
- проаналізувати теоретичні концепції, причини та фактори, що визначають індивідуальні, групові та типологічні відмінності;
- забезпечити оволодіння студентами діагностичними методами для виявлення індивідуальних, типологічних та групових відмінностей;

– ознайомити студентів з роботами видатних представників диференційної психології минулого і сучасності.

Здобуті знання і фахові вміння повинні стати важливим фактором професійного становлення студентів, сприяти розвитку їх індивідуальних якостей, а також організації майбутньої професійної діяльності.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК12. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Набуття студентами компетентності з курсу можливе за умови актуалізації їхніх знань з дисциплін «Загальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Психологія особистості», «Психодіагностика», «Соціальна психологія».

2.5. Результати навчання.

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПРН10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

3. Програма навчальної дисципліни «Диференційна психологія»

Змістовий модуль I

Теоретичні та методологічні аспекти диференційної психології

Тема 1. Диференційна психологія як галузь психологічної науки.

Диференційна психологія в системі наук про людину. Основні поняття і категорії диференційної психології: індивідуальність, індивідуальні відмінності, типологічні відмінності, групові відмінності. Предмет і завдання диференційної психології. Історичні аспекти розвитку диференційної психології. Поняття норми в диференційній психології. Методи диференційної психології. Проблеми, міфи й суперечності диференційної психології.

Тема 2. Індивідуальність як інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.

Філогенетичні та онтогенетичні аспекти становлення індивідуальності. Людина як представник біологічного виду *homo sapiens*. Чинники розвитку індивідуальності в різні історичні періоди (стародавній світ, античність, середньовіччя, Відродження, Просвітництво, Новий і Новітній час). Межі розвитку індивідуальності в соціумі. Організм людини як тілесний чинник індивідуальності. Індивід як формально-динамічна характеристика індивідуальності. Особистість як носій соціальних властивостей індивідуальності. Структурні компоненти та рівні розвитку індивідуальності. Основні підходи до дослідження індивідуальності людини.

Тема 3. Ієрархічна модель індивідуальності людини.

Етапи розвитку індивідуальності людини в онтогенезі. Витоки індивідуальності людини. Біопсихічні та соціокультурні чинники розвитку індивідуальності людини. Індивідуальна та вікова специфіка життєвого циклу людини. Основні чинники виникнення індивідуальної своєрідності людини (тілесні, індивідні, особистісні, екзистенційні). Тілесні особливості індивідуальності людини (тип тілобудови, фізичний розвиток, фізичний стан, вік, стать). Індивідні особливості індивідуальності людини (темперамент, психічні процеси, інтелект, задатки і здібності). Особистісні особливості

індивідуальності людини (сфера свідомості та самосвідомості, соціально-етичний розвиток, потребово-мотиваційна сфера, комунікативна сфера). Екзистенційні особливості індивідуальності людини (сене життя, цінності, мораль, совість, любов, віра, надія, відповідальність, самореалізація, самоактуалізація).

Тема 4. Цілісний підхід до індивідуальності людини.

Індивідуальність людини як теоретичний конструкт. Формула індивідуальності людини. Цілісність індивідуальності як саморозвиткової системи. Рівні розвитку індивідуальності. Співвідношення індивідуальності та індивідуальних відмінностей. Суб'єктивна й об'єктивна реальність. Суб'єкт, суб'єктність та суб'єктивність. Суб'єктивний світ людини. Внутрішній світ людини та його координати (фізичне Я, соціальне Я, духовне Я, інтимне Я, сімейне Я; Я-реальне, Я-ірреальне, Я-ідеальне, Я-дзеркальне; Я-теперішнє, Я-минуле, Я-майбутнє; Я-рефлексивне та ін.). Біологічні, психофізичні, особистісні та екзистенційні феномени у структурі індивідуальності людини. Матриця індивідуальності людини.

Змістовий модуль II

Вплив біологічних і психічних факторів на розвиток індивідуальності людини

Тема 5. Тілесні особливості індивідуальності людини.

Організм як біологічна основа індивідуальності людини. Вплив анатомо-морфологічних особливостей організму на індивідуальність людини. Вплив нейрофізіологічних особливостей організму на індивідуальність людини. Вплив біохімічних та фізіологічних процесів регуляції життєдіяльності організму на індивідуальність людини. Тілесні особливості індивідуальності людини (тип тілобудови, фізичний розвиток, фізичний стан, вік, стать). Вплив тілобудови на індивідуальність людини. Вплив фізичного розвитку та фізичного стану на індивідуальність людини. Онтогенетичний розвиток організму людини та його вплив на індивідуальність. Вплив порушень життєдіяльності організму на індивідуальність людини.

Тема 6. Диференційно-психологічна характеристика статевих відмінностей людини.

Стать у структурі індивідуальності людини. Теорії розвитку статевої ідентичності людини. Еволюційна теорія статі В. Геодакяна. Етологія статі. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса. Міжстатеві відмінності в психологічних якостях представників різних статей. Дослідження міжстатевих відмінностей.

Тема 7. Диференційно-психологічна характеристика темпераменту людини.

Сутність та фізіологічні основи темпераменту. Історія розвитку вчень про темперамент (Гіппократ, Гален, А. Галлер, І. Кант, В. Вундт, П. Лесгафт, І. Павлов, Е. Кречмер, В. Шелдон, К. Конрад, Г. Хейманс та Е. Вірсмі,

К.Г. Юнг, Г. Айзенк, С. Берт. Дж. Гілфорд, К. Лоуелл, Л. Терстоун, А. Басс і Р. Пломін, А. Томас і С. Чесс, К. Леонгард). Основні підходи до класифікації типів темпераменту (за типами вищої нервової діяльності (І. Павлов), за властивостями нервової системи (Б. Теплов і В. Небиліцин), за властивостями темпераменту (В. Мерлін), за мовною поведінкою людини (В. Русалов). Структура темпераменту В. Русалова. Темперамент в теорії часу Б. Цуканова. Диференційні відмінності типів темпераменту. Позитивні і негативні сторони різних типів темпераменту. Темперамент, поведінка і життя людини. Темперамент і характер людини: спільне і відмінне. Діагностика індивідуально-типологічних властивостей темпераменту людини. Специфічні особливості індивідуального впливу на осіб з різними типами темпераменту.

Тема 8. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів людини.

Індивідуальні особливості пізнавальних процесів (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, уява, мовлення). Індивідуальні особливості емоційних процесів (почуття, емоції). Індивідуальні особливості вольових процесів (воля). Когнітивні стилі в пізнавальній діяльності людини. Діагностика індивідуальних відмінностей психічних процесів людини.

Тема 9. Диференційно-психологічна характеристика інтелекту людини.

Поняття та основні концепції інтелекту людини. Своєрідність інтелекту людини. Джерела варіативності інтелекту. Аналіз структури інтелекту. Види інтелекту та їх диференційний аналіз. Специфічні особливості інтелекту та їх характеристика. Індивідуальні стилі мислення. Вплив статусного рівня на інтелект. Проблеми дослідження індивідуальних відмінностей інтелекту в диференційній психології. Індивідуальні особливості виховання та розвитку інтелекту людини.

Тема 10. Диференційно-психологічна характеристика здібностей і обдарованості людини.

Здібності в структурі індивідуальності людини. Основні теорії здібностей. Вплив властивостей нервової системи на здібності людини. Здібності та інтелект. Структура та види здібностей. Інтелектуальні і творчі здібності. Обдарованість, талант і геніальність. Індивідуально-психологічні характеристики здібностей. Діагностика здібностей та обдарованості. Розвиток здібностей і обдарованості людини.

Змістовий модуль III

Вплив соціокультурних факторів на розвиток індивідуальності людини

Тема 11. Диференційно-психологічна характеристика особистості і характеру людини.

Історико-психологічний аналіз проблеми характеру. Типологічний підхід у психології характеру: типологічна модель характеру О. Лазурського,

типологічна модель характеру Е. Фромма, типологічна модель характеру Е. Шостром, типологічна модель характеру К. Леонгарда, типологічна модель характеру О. Лічко, типологічна модель характеру П. Ганнушкіна. Історико-психологічний аналіз проблеми особистості. Типологічна модель у психології особистості: концепція особистісних рис (Г. Олпорт, Г. Айзенк); теорії особистісних факторів (Р. Кеттелл, Модель Великої П'ятірки); типологія особистості Дж. Голланда, типологія особистості Е. Шпрангера, типологія особистості Н. Мак-Вільямс, типологія особистості К. Абульханової-Славської, типологія особистості Е. Шострома, типологія особистості І. Майерс – К. Бріггс, типологія особистості у соціоніці. Гармонійна і дисгармонійна особистість. Діагностика особистісних відмінностей людини. Розвиток, формування і виховання особистості із врахуванням індивідуальних відмінностей.

Тема 12. Диференційно-психологічна характеристика діяльності людини.

Поняття діяльності. Відмінності навчальної, ігрової та професійної діяльності. Сутність ігрової діяльності. Структура ігрової діяльності. Розвиток ігрової діяльності в онтогенезі. Ігрова діяльність як провідна у дошкільному віці. Особливості ігрової діяльності підлітків, старшокласників, студентів, дорослих. Сутність навчальної діяльності. Структура навчальної діяльності (цілі, мотиви, предметний зміст, знання, навчальні дії, операції, способи, результат; навчальне завдання, навчальні дії, дії самоконтролю та самооцінки). Типологічні особливості суб'єктів навчальної діяльності (учнів і педагогів). Готовність до навчальної діяльності. Навчальна діяльність як провідна у молодшому шкільному віці. Особливості навчальної діяльності дошкільників, підлітків, старшокласників, студентів, дорослих. Когнітивні стилі в навчальній діяльності учнів. Стилі педагогічної діяльності: емоційно-імпровізаційний, емоційно-методичний, розмірковуюче-імпровізаційний, розмірковуюче-методичний. Стилі педагогічного спілкування: авторитарний, демократичний, ліберальний. Індивідуальний та диференційований підхід в освітньому процесі. Психологія праці і диференціальна психологія. Диференційно-психологічні особливості вибору професійної діяльності. Становлення індивідуального стилю професійної діяльності людини. Професійна самореалізація чоловіків і жінок. Професійні деформації та їх диференційно-психологічні чинники. Професійна діяльність психолога. Основні професійні ролі психолога. Роль індивідуально-психологічних відмінностей у професійній діяльності психолога.

Тема 13. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей людини.

Соціоекономічний статус індивідуальності. Критерії відмінностей між соціальними групами. Гендерні та культуральні відмінності. Теорія поколінь (традиціоналісти, бебі-бумери, покоління X, Y і Z.). Соціокультурне і сімейне середовище як джерела індивідуальних відмінностей. Прагнення до досягнень у контексті соціальної стратифікації. Раси, нації, етноси та їх індивідуально-типологічні відмінності. Культурно вільні тести. Культурні відмінності. Культурний детермінізм. Культур-шок. Соціокультурні координати розвитку

індивідуальності. Крос-культурні дослідження. Виховання в контексті культури. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги. Національний характер.

Тема 14. Психодуховна детермінація індивідуальних відмінностей людини.

Поняття психодуховної детермінації індивідуальних відмінностей людини. Сенс життя та цінності як психодуховні (екзистенційні) феномени. Екзистенційні феномени у структурі індивідуальності людини (сенс життя, цінності, мораль, совість, любов, віра, надія, відповідальність, самореалізація, самоактуалізація). Релігія та її вплив на становлення індивідуальності людини. Ціннісний вимір життєвого шляху та професійної діяльності людини. Стратегії життєвого успіху людини і мотивація досягнення. Цінність творчості (творення) як провідної діяльності у дорослому віці. Шляхи пізнання та розуміння психодуховної сфери індивідуальності людини.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Диференційна психологія» (денна форма навчання)

Теми	Кількість годин					контрольні заходи
	лекції	практичні	СРС	ІРС	тренінг	
Змістовий модуль I. Теоретичні та методологічні аспекти диференційної психології						
Тема 1. Диференційна психологія як галузь психологічної науки.	4	2	4	1	2	Поточне опитування, реферати, тестування, проблемні завдання
Тема 2. Індивідуальність як інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.	2	2	6			
Тема 3. Ієрархічна модель індивідуальності людини.	2	2	6			
Тема 4. Цілісний підхід до індивідуальності людини.	2	2	8			
Змістовий модуль II. Вплив біологічних і психічних факторів на розвиток індивідуальності людини						
Тема 5. Тілесні особливості індивідуальності людини.	2	2	4	1	2	Поточне опитування, реферати, тестування, проблемні завдання
Тема 6. Диференційна психологія статевих відмінностей.	2	2	4			
Тема 7. Диференційно-психологічна характеристика темпераменту людини.	2	2	6			
Тема 8. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів людини.	2	2	4			
Тема 9. Диференційно-психологічна характеристика інтелекту людини.	2	2	6			

Тема 10. Диференційно-психологічна характеристика здібностей і обдарованості людини.	2	2	4			
Змістовий модуль III. Вплив соціокультурних і психодуховних факторів на розвиток індивідуальності людини						
Тема 11. Диференційно-психологічна характеристика особистості і характеру людини.	2	2	6	2	4	Погочне опитування, реферати, тестування, проблемні завдання
Тема 12. Диференційно-психологічна характеристика діяльності людини.	2	2	6			
Тема 13. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей людини.	2	2	6			
Тема 14. Психодуховна детермінація індивідуальних відмінностей людини.	2	4	8			
Разом	30	30	78	4	8	

**Структура залікового кредиту з дисципліни
«Диференційна психологія» (заочна форма навчання)**

Теми	Лек-ції	Прак-тичні	Самостійна робота
Тема 1. Диференційна психологія як галузь психологічної науки.	2	2	8
Тема 2. Індивідуальність як інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.	2	2	10
Тема 3. Ієрархічна модель індивідуальності людини.	2	-	10
Тема 4. Цілісний підхід до індивідуальності людини.	2	-	10
Тема 5. Тілесні особливості індивідуальності людини	-	-	10
Тема 6. Диференційно-психологічна характеристика статевих відмінностей людини.	-	-	10
Тема 7. Диференційно-психологічна характеристика темпераменту людини.	-	-	10
Тема 8. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів людини.	-	-	10
Тема 9. Диференційно-психологічна характеристика інтелекту людини.	-	-	10
Тема 10. Диференційно-психологічна характеристика здібностей та обдарованості людини.	-	-	10
Тема 11. Диференційно-психологічна характеристика особистості і характеру людини.	-	-	10
Тема 12. Диференційно-психологічна характеристика діяльності людини.	-	-	10
Тема 13. Соціокультурна детермінація індивідуальних	-	-	10

відмінностей людини.			
Тема 14. Психодуховна детермінація індивідуальних відмінностей людини.	-	-	10
	8	4	138

5. Тематика практичних занять (денна форма навчання)

Практичне заняття № 1

Тема. Диференційна психологія як галузь психологічної науки.

Мета. Ознайомити студентів із предметом та завданнями дисципліни.

Питання для обговорення:

1. Диференційна психологія в системі наук про людину.
2. Основні поняття і категорії диференційної психології: індивідуальність, індивідуальні відмінності, типологічні відмінності, групові відмінності.
3. Предмет і завдання диференційної психології.
4. Історичні аспекти розвитку диференційної психології.
5. Поняття норми в диференційній психології.
6. Методи диференційної психології.
7. Проблеми, міфи й суперечності диференційної психології.

Практичне заняття № 2

Тема. Індивідуальність як інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.

Мета. Ознайомити студентів із індивідуальністю як інтегральною біопсихосоціальною характеристикою людини.

Питання для обговорення:

1. Філогенетичні та онтогенетичні аспекти становлення індивідуальності.
2. Людина як представник біологічного виду *homo sapiens*.
3. Організм як тілесний чинник індивідуальності.
4. Індивід як формально-динамічна характеристика індивідуальності.
5. Особистість як носій соціальних властивостей індивідуальності.
6. Структурні компоненти та рівні розвитку індивідуальності.
7. Основні підходи до дослідження індивідуальності людини.

Практичне заняття № 3

Тема. Ієрархічна модель індивідуальності людини.

Мета. Ознайомити студентів із ієрархічною моделлю індивідуальності людини.

Питання для обговорення:

1. Етапи розвитку індивідуальності людини в онтогенезі.
2. Біопсихічні та соціокультурні чинники розвитку індивідуальності людини.
3. Індивідні особливості індивідуальності людини.

4. Особистісні особливості індивідуальності людини.
5. Екзистенційні особливості індивідуальності людини.

Практичне заняття № 4

Тема. Цілісний підхід до індивідуальності людини.

Мета. Ознайомити студентів із цілісним підходом до індивідуальності людини.

Питання для обговорення:

1. Індивідуальність людини як теоретичний конструкт.
2. Суб'єктивний внутрішній світ людини та його координати.
3. Взаємовплив біологічних, психофізичних, особистісних та екзистенційних якостей у структурі індивідуальності людини.
4. Шляхи пізнання та розуміння індивідуальності людини.
5. Матриця індивідуальності.

Практичне заняття № 5

Тема. Тілесні особливості індивідуальності людини.

Мета. Ознайомити студентів із тілесними особливостями індивідуальності людини.

Питання для обговорення:

1. Організм як біологічна основа індивідуальності людини.
2. Вплив анатомо-морфологічних особливостей організму на індивідуальність людини.
3. Вплив нейрофізіологічних особливостей організму на індивідуальність людини.
4. Вплив біохімічних та фізіологічних процесів регуляції життєдіяльності організму на індивідуальність людини.
5. Тілесні особливості індивідуальності людини (тип тілобудови, фізичний розвиток, фізичний стан, вік, стать).
6. Вплив порушень життєдіяльності організму на індивідуальність людини.

Практичне заняття № 6

Тема. Диференційно-психологічна характеристика статевих відмінностей людини.

Мета. Ознайомити студентів із диференційно-психологічною характеристикою статевих відмінностей.

Питання для обговорення:

1. Стать у структурі індивідуальності людини.
2. Теорії розвитку статевої ідентичності людини.
3. Еволюційна теорія статі В. Геодакяна.
4. Етологія статі.
5. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса.
6. Міжстатеві відмінності в психологічних якостях представників різних статей.
7. Дослідження міжстатевих відмінностей.

Практичне заняття № 7

Тема. Диференційно-психологічна характеристика темпераменту людини.

Мета. Ознайомити студентів із диференційно-психологічною характеристикою темпераменту людини.

Питання для обговорення:

1. Історія розвитку вчення про темперамент та його типологічні особливості.
2. Основні підходи до класифікації типів темпераменту.
3. Диференційні відмінності типів темпераменту.
4. Діагностика індивідуально-типологічних властивостей темпераменту людини.
5. Особливості індивідуально-психологічного впливу на осіб з різними типами темпераменту.

Практичне заняття № 8

Тема. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів людини.

Мета. Ознайомити студентів із диференційно-психологічною характеристикою психічних процесів людини.

Питання для обговорення:

1. Індивідуальні особливості пізнавальних процесів (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, уява, мовлення).
2. Індивідуальні особливості емоційних процесів (почуття, емоції).
3. Індивідуальні особливості вольових процесів (воля).
4. Діагностика індивідуальних відмінностей психічних процесів людини.

Практичне заняття № 9

Тема. Диференційно-психологічна характеристика інтелекту людини.

Мета. Ознайомити студентів із диференційно-психологічною характеристикою інтелекту людини.

Питання для обговорення:

1. Своєрідність інтелекту людини. Джерела варіативності інтелекту.
3. Види інтелекту та їх диференційний аналіз.
3. Специфічні особливості інтелекту та їх характеристика.
4. Проблеми дослідження індивідуальних відмінностей інтелекту в диференційній психології.
5. Індивідуальні особливості виховання та розвитку інтелекту людини.

Практичне заняття № 10

Тема. Диференційно-психологічна характеристика здібностей та обдарованості людини.

Мета. Ознайомити студентів із диференційно-психологічною характеристикою здібностей та обдарованості людини.

Питання для обговорення:

1. Здібності і обдарованість в структурі індивідуальності людини.
2. Структура та види здібностей.
3. Обдарованість, талант і геніальність.
4. Індивідуально-психологічні характеристики здібностей.
5. Діагностика здібностей та обдарованості.
6. Розвиток здібностей і обдарованості людини.

Практичне заняття № 11

Тема. Диференційно-психологічна характеристика особистості і характеру.

Мета. Ознайомити студентів із диференційно-психологічною характеристикою особистості і характеру.

Питання для обговорення:

1. Типологічний підхід у психології характеру.
2. Типологічна модель у психології особистості.
3. Гармонійна і дисгармонійна особистість.
4. Діагностика особистісних відмінностей людини.
5. Розвиток, формування і виховання особистості із врахуванням індивідуальних відмінностей.

Практичне заняття № 12

Тема. Диференційно-психологічна характеристика діяльності людини.

Мета. Ознайомити студентів із диференційно-психологічною характеристикою діяльності людини.

Питання для обговорення:

1. Поняття та структура діяльності. Ігрова, навчальна та професійна діяльність людини, їх особливості.
2. Типологічні особливості суб'єктів діяльності. Стилi діяльності і їх характеристика.
3. Поняття провідної діяльності людини, її розвиток в онтогенезі. Особливості провідної діяльності дошкільників, підлітків, старшокласників, студентів, дорослих.
4. Диференційно-психологічні чинники індивідуальних, типологічних, характерологічних відмінностей в професійній діяльності людини.
5. Професійна діяльність психолога та її типологічні характеристики. Професійні деформації психолога та їх диференційно-психологічні чинники.

Практичне заняття № 13

Тема. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей людини.

Мета. Ознайомити студентів із соціокультурною детермінацією індивідуальних відмінностей.

Питання для обговорення:

1. Соціоекономічний статус індивідуальності.

2. Критерії відмінностей між соціальними групами. Гендерні та культуральні відмінності.
3. Раси, нації, етноси та їх індивідуально-типологічні відмінності.
4. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги. Національний характер.

Практичне заняття № 14-15

Тема. Психодуховна детермінація індивідуальних відмінностей людини.

Мета. Ознайомити студентів із соціокультурною детермінацією індивідуальних відмінностей.

Питання для обговорення:

1. Сенс життя та цінності як психодуховні (екзистенційні) феномени.
2. Екзистенційні феномени у структурі індивідуальності людини (сенс життя, цінності, мораль, совість, любов, віра, надія, відповідальність, самореалізація, самоактуалізація).
3. Релігія та її вплив на становлення індивідуальності людини.
4. Ціннісний вимір життєвого шляху та професійної діяльності людини.
5. Стратегії життєвого успіху людини і мотивація досягнення.
6. Цінність творчості (творення) як провідної діяльності у дорослому віці.
7. Шляхи пізнання та розуміння психодуховної сфери індивідуальності людини.

5. Тематика практичних занять (заочна форма навчання)

Практичне заняття № 1

Тема. Диференційна психологія як галузь психологічної науки.

Мета. Ознайомити студентів із предметом та завданнями дисципліни.

Питання для обговорення:

1. Диференційна психологія в системі наук про людину.
2. Основні поняття і категорії диференційної психології: індивідуальність, індивідуальні відмінності, типологічні відмінності, групові відмінності.
3. Предмет і завдання диференційної психології.
4. Історичні аспекти розвитку диференційної психології.
5. Поняття норми в диференційній психології.
6. Методи диференційної психології.
7. Проблеми, міфи й суперечності диференційної психології.

Практичне заняття № 2

Тема. Індивідуальність як інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.

Мета. Ознайомити студентів із індивідуальністю як інтегральною біопсихосоціальною характеристикою людини.

Питання для обговорення:

1. Філогенетичні та онтогенетичні аспекти становлення індивідуальності.
2. Людина як представник біологічного виду homo sapiens.

3. Організм як тілесний чинник індивідуальності.
4. Індивід як формально-динамічна характеристика індивідуальності.
5. Особистість як носій соціальних властивостей індивідуальності.
6. Структурні компоненти та рівні розвитку індивідуальності.
7. Основні підходи до дослідження індивідуальності людини.

6. Самостійна робота студентів

Метою самостійної роботи студентів є ознайомлення з основними складовими індивідуальності, до числа яких відносяться наступні параметри і показники: тілесні особливості індивідуальності (стать, вік, будова тіла), індивідні особливості індивідуальності (фізичний розвиток, фізичний стан, вік, стать, темперамент, задатки, здібності), особистісні особливості індивідуальності (сфера свідомості та самосвідомості, соціально-етичний розвиток, комунікативна сфера), екзистенційні особливості індивідуальності (сенси життя, цінності, мораль, совість, любов, віра, надія, відповідальність, самореалізація, самоактуалізація).

Завдання: побудуйте матрицю власної індивідуальності, використовуючи особисті результати діагностичних методик.

7. Тренінг з дисципліни

Тема: «Як враховувати індивідуальні відмінності іншої людини та спілкуватись з несхожими на нас».

Завданням тренінгу: дати теоретичні знання та практичні навички для розуміння мотивів поведінки інших людей для якісного підбору, утримання та розвитку команди.

Частина тренінгу	Завдання тренінгу	Вправи
Вступна	Створити сприятливий психологічний простір. Засвоїти правила роботи групи. Налагодження зворотного зв'язку «студент-група» і «група-студент».	Знайомство. Правила. Розминка. Очікування. Вправи на рефлексію.
Основна	Оцінка рівня поінформованості щодо проблеми. Актуалізація проблеми та конкретних завдань для її вирішення. Надання інформації. Засвоєння знань. Формування умінь, навичок. Підведення підсумків щодо змісту роботи.	Інтерактивні техніки. Вправи на оцінку групових процесів, стану групи.
Заклучна	Підведення підсумків щодо процесу роботи. Оцінка отриманого досвіду. Налаштування учасників на атмосферу звичайного життя.	Вправи на рефлексію та відновлення сил учасників. Прощання.

Завдання: на основі побудованої матриці власної індивідуальності розробити тренінг, який сприяв би покращенню розуміння інших людей, враховуючи їхні індивідуально-психологічні й типологічні відмінності. Наприклад, тренінг «Як спілкуватися з людьми різних типів темпераменту», «Як спілкуватися з представниками інших рас і культур».

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Диференційна психологія» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, презентації;
- екзамен.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Диференційна психологія» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10%	10%	10%	10%	5%	15%	40%
Поточне опитування	Модульний контроль 1	Поточне опитування	Модульний контроль 2	Тренінги	Самостійна робота	Екзамен
1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (8 занять, 8 тем – 6 оцінок).		1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (7 занять, 7 тем – 5 оцінок).		Оцінювання розробленого і проведеного тренінгу.	Оцінювання завдання «Профіль власної індивідуальності»	Усно. 2 теоретичні питання по 30 балів. 1 практична ситуація – 40 балів.
2. Модульний контроль 1 проводиться на 8 практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль 1 виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 15 тестових завдань, кожне з яких має 4 бали, і одне теоретичне питання, яке має 40 балів.		2. Модульний контроль 2 проводиться на 15 практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль 2 виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 15 тестових завдань, кожне з яких має 4 бали і одне теоретичне питання, яке має 40 балів.				

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)

35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Мультимедійний проектор	1-13
2	Проекційний екран	
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	
4	Наявність доступу до мережі Інтернет	
5	Персональні комп'ютери, ноутбук.	
6	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	
7	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	
8	Програмне забезпечення: ОС Windows	
9	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Агєєва В.П. Інша оптика: гендерні виклики сучасності. Київ : Smoloskyp, 2019. 250 с.
2. Академік Роменець: творчість і праці: зб. ст. / упоряд. П.А. М'ясоїд ; відпов. ред. Л.О. Шатирко. Київ : Либідь, 2016. 272 с.
3. Балл Г.О. Раціогуманістична орієнтація в методології людинознавства. Київ : СКД, 2017. 204 с.
4. Герц А. А. Права людини, сексуальна орієнтація та гендерна рівність : навчальний посібник. Київ, 2018. 326 с
5. Диференційна психологія : підручник / за ред. С.Д. Максименка. Київ : Людмила, 2023. 572 с.
6. Заграй Л. Д. Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології: навчальний посібник. Івано-Франківськ : Петраш К.Т., 2019. 264 с.
7. Зінюк О.Л. Програми гендерних студій в українських університетах. Івано-Франківськ, 2019. 788 с.
8. Карпенко З. Аксіологічна психологія особистості : монографія. Івано-Франківськ, 2018. 720 с.
9. Карпенко З. Аксіологічна психологія особистості : монографія. Івано-Франківськ, 2018. 720 с.
10. Кейн С. Сила інтровертів. Тихі люди у світі, що не може мовчати. Київ : Наш формат, 2018. 368 с.
11. Лазуренко О.О. Психологія емоцій: підручник. Київ : Книга Плюс, 2018. 264 с.
12. Лебон Г. Психологія людських спільнот: Психологія народів. Психологія мас (Психологія натовпу). Київ : Андронум, 2021, 438 с.

- 13.Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2017. 284 с.
- 14.Мельник В. У полоні інтерпретацій: політична антропологія між Сходом і Заходом. Вінниця: Нова Книга, 2021
- 15.Палій А. А. Диференціальна психологія. Київ, 2010. 954 с.
- 16.Папуча М. В., Шилова Г. П. Індивідуальність як проблема загальної психології : навчальний посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 99 с.
- 17.Песядло Е. Темперамент і характер в історії медицини та психології : навчальний посібник. Київ : Фенікс, 2023. 384
- 18.Спенсер В. Подорож людини: генетична одісея. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 224 с
- 19.Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
- 20.Туриніна О. Л., Варлакова Є. О. Диференціальна психологія. Київ : Персонал, 2012. 136 с.
- 21.Фрейд З. Психологія спільнот і аналіз людського Я. Київ: Андронум, 2021. 90 с.
- 22.Фурман А.В. Архітектоніка теорії діяльності: рефлексивно-вчинковий сценарій метаметодологування. *Психологія і суспільство*. 2022. № 1. С. 7-94.
- 23.Фурман А.В. Методолог – професія майбутнього. *Психологія і суспільство*. 2016. №1. С. 16-42.
- 24.Фурман А.В., Фурман О.Є. Методологічне обґрунтування психології як сфери мислєдїяльності. *Психологія і суспільство*. 2021. № 2. С. 9-45.
- 25.Цуканов Б. Й. Еволюційне відлуння індивідуальних відмінностей. *Психологія і суспільство*. 2002. №2. С. 126-148.
- 26.Щедровицький Г.П. Зasadничі уявлення та категорійні засоби теорії діяльності. *Психологія і суспільство*. 2022. № 1. С. 95-126.
- 27.Graff A., Kuper R., Walters S. D. Introduction: Gender and the Rise of the Global Right. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*. 2019. №44(3). P. 541-560.
- 28.Kim Werner, Ding Ye. Events – Future, Trends, Perspectives: An International Approach Stuttgart: UTB, 2020. 366 p.
- 29.Lamiell J. T. Psychology’s Misuse of Statistics and Persistent Dismissal of its Critics. London: Spring. 179 p.
- 30.Philip J. Corr, Gerald Matthews.The Cambridge Handbook of Personality Psychology. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 566 p.
- 31.Sommer P. Differential Psychology: Understand the different personalities and read people with personality research. Berlin: XinXii, 2022. 103 p
- 32.Weiss R. L. American Psychological Association. Publication Manual of the American Psychological Association. Washington: American Psychological Association; Seventh Edition, 2019, 428 p.